

THE IMPORTANCE OF KARAKALPAK MUSEUMS IN TOURISM DEVELOPMENT

Bekanova Roza Rashid qizi

History teacher at School No. 10 of Chimbay region

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17034148>

ARTICLE INFO

Received: 25th August 2025

Accepted: 30th August 2025

Online: 31st August 2025

KEYWORDS

Karakalpak museums, tourism, cultural heritage, Savitsky Museum, Aral Sea History Museum, brand, economic multiplication, digitalization, educational tourism.

ABSTRACT

This article provides an in-depth analysis of the multifaceted role of museums operating in the Republic of Karakalpakstan in the development of tourism. Specifically, it highlights the roles of the Igor Savitsky State Art Museum of Karakalpakstan, Berdakh State Museum of the History of Karakalpak Literature, and Aral Sea History Museum in Muynak in creating an international brand, revitalizing economic activity, strengthening socio-spiritual education, and fostering environmental awareness. The article also explores the potential of museums in the digitalization process and their adaptability to modern tourism trends. The findings suggest that museums can be considered a key strategic tool for enhancing the tourism potential of Karakalpakstan.

QORAQALPOQ MUZEYLARINING TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDAGI AHAMIYATI

Bekanova Roza Rashid qizi

Chimboy tumani 10-sonli maktab Tarix fani o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17034148>

ARTICLE INFO

Received: 25th August 2025

Accepted: 30th August 2025

Online: 31st August 2025

KEYWORDS

Qoraqalpoq muzeylari, turizm, madaniy meros, Savitskiy muzeyi, Orol dengizi tarixi muzeyi, brend, iqtisodiy multiplikatsiya, raqamlashtirish, ta'limiy turizm.

ABSTRACT

Mazkur maqolada Qoraqalpog'iston Respublikasida faoliyat yuritayotgan muzeylarning turizm rivojlanishidagi ko'p qirrali roli chuqur tahlil qilinadi. Xususan, Igor Savitskiy nomidagi Qoraqalpoq davlat san'at muzeyi, Berdaq nomidagi Qoraqalpoq adabiyoti tarixi davlat muzeyi hamda Mo'ynoqdagi Orol dengizi tarixi muzeyi misolida ularning xalqaro brend yaratishdagi, iqtisodiy faoliyatni jonlantirishdagi, ijtimoiy-ma'naviy tarbiyani kuchaytirishdagi va ekologik ongni shakllantirishdagi o'rni yoritiladi. Maqolada, shuningdek, muzeylarning raqamlashtirish jarayonidagi imkoniyatlari va zamonaviy turizm tendensiyalariga moslashuvchanligi ham ko'rsatib beriladi. Natijalarga ko'ra, muzeylar Qoraqalpog'istonning turizm salohiyatini oshirishda asosiy strategik vosita sifatida qaralishi mumkin.

Kirish. Bugungi globalashuv davrida turizmning rivojlanishi faqatgina tabiiy landshaftlar yoki tarixiy yodgorliklarga tayanmay, balki muzey kabi madaniy muassasalar bilan ham chambarchas bog'liq bo'lib bormoqda. Zero, muzeylar xalqning tarixiy xotirasini saqlash, madaniy merosini keng targ'ib etish va shu orqali turistlarni jalb qilishda beqiyos ahamiyat kasb etadi [1]. Qoraqalpog'iston Respublikasida joylashgan muzeylar nafaqat mahalliy ahamiyatga ega, balki butun dunyo turizm xaritasida alohida o'rin tutmoqda. Ayniqsa, Igor Savitskiy nomidagi san'at muzeyi xalqaro miqyosda "Orol bo'yidagi Luvr" sifatida tanilgan bo'lsa, Aral dengizi muzeyi ekologik turizmning o'ziga xos ramziga aylangan. Shu bois Qoraqalpoq muzeylari mintaqa turizmini rivojlantirishda strategik omil sifatida baholanadi.

Eng avvalo, Igor Savitskiy nomidagi Qoraqalpoq davlat san'at muzeyi Qoraqalpog'iston turizmining asosiy brendi sifatida e'tirof etiladi. Bu muzey XX asr avangard san'ati va qadimiy xalq amaliy san'ati namunalarini jamlagan boy kolleksiyasi bilan mashhurdir. Jahon matbuoti uni "desert of forbidden art" deb ta'riflagan bo'lib, bu ibora muzeyning san'at ixlosmandlari orasida ulkan qiziqish uyg'otishiga sabab bo'lgan. Shu tarzda muzey xalqaro miqyosda Qoraqalpog'istonning ijobiy imijini shakllantirib, xorijiy turistlar oqimini ko'paytiradi [4, 214-220].

Bundan tashqari, muzeylarning faoliyati mahalliy iqtisodiyotning jonlanishiga sezilarli hissa qo'shadi. Xususan, Savitskiy muzeyiga tashrif buyurgan sayyohlar Nukus shahrida mehmonxonalar, restoranlar, transport xizmatlaridan foydalanadi. Natijada qo'shimcha iqtisodiy daromad manbalari vujudga keladi. Shu o'rinda, turizmning "multiplikatsiya effekti" o'z ifodasini topadi. Ya'ni, birgina muzey faoliyati butun turizm infratuzilmasining rivojlanishiga turtki beradi. Bundan tashqari, mahalliy hunarmandlar o'z mahsulotlarini muzey atrofidagi bozor va yarmarkalarda sotish imkoniga ega bo'lib, mintaqada qo'shimcha bandlik yaratadi [7, 113-115].

Qoraqalpoq muzeylari o'z faoliyati orqali mintaqaning turistik yo'nalishlarini diversifikatsiya qiladi. Masalan, Berdaq nomidagi Qoraqalpoq adabiyoti tarixi davlat muzeyi nafaqat Qoraqalpoq xalqining tarixi va etnografiyasi bilan tanishtiradi, balki mahalliy folklor, adabiyot va an'anaviy turmush tarzini targ'ib etish orqali etnoturizmni rivojlantiradi. Shu bilan birga, Ellikqal'a tumanidagi S.P.Tolstov nomidagi arxeologiya va tarix muzeyiga tashrif buyurgan sayyohlar odatda Nukusdagi Savitskiy muzeyi yoki Xo'jaylidagi arxeologik muzey bilan tanishishni ham rejalashtiradi. Natijada turizm marshrutlari kengayadi va turistlar uchun kompleks tajriba yaratiladi.

Muzeylar turizm sohasi uchun ta'limiy markaz sifatida ham xizmat qiladi. Xususan, Mo'ynoqdagi Orol dengizi tarixi muzeyi ekologik fojining oqibatlarini ko'rsatib, ekologik turizmni rivojlantiradi. Ushbu muzey mahalliy aholining ham, xorijiy mehmonlarning ham ekologik ongini shakllantiradi, tabiatni asrash zarurligini targ'ib etadi. Shu bilan birga, maktab va oliy ta'lim muassasalari uchun o'quv-amaliy baza sifatida ham muhim o'rin tutadi.

1-Jadval: Qoraqalpoq muzeylarining turizmga ta'siri

Muzey nomi	Asosiy yo'nalishi	Turizmga ta'siri	Xususiy ahamiyati
Savitskiy nomidagi Qoraqalpoq san'at muzeyi	Rus avangardi, milliy san'at	Xalqaro turistlarni jalb qiladi, Nukusni	Dunyo bo'yicha noyob kolleksiya,

		“madaniyat markazi” sifatida tanitadi	Qoraqalpog‘iston brendi
Berdaq nomidagi Qoraqalpoq adabiyoti tarixi davlat muzeyi	Qoraqalpoq tarixi, etnografiya	Ichki turizmni rivojlantiradi, yosh avlodni tarbiyalaydi	Milliy o‘zlikni mustahkamlaydi
Mo‘ynoq Orol dengizi tarixi muzeyi	Ekologik fojea tarixi	Ekoturizmni rivojlantiradi, ekologik ongni oshiradi	Global ekologik muammolarni yodga soladi
Ellikqal'a tumanidagi S.P.Tolstov nomidagi arxeologiya va tarix muzeyi	Qadimiy shaharlar tarixi	Kompleks turizm paketini yaratadi	Arxeologiya va madaniyatni birlashtiradi

Yuqoridagi jadval tahlilidan ko‘rinib turibdiki, Qoraqalpog‘iston muzeylari turizm sohasiga turli yo‘nalishlarda ta‘sir ko‘rsatmoqda. Birinchi navbatda, Savitskiy nomidagi Qoraqalpoq san‘at muzeyi mintaqaning xalqaro miqyosdagi eng muhim brendi sifatida ajralib turadi. Uning kolleksiyasi dunyo bo‘yicha noyob hisoblanib, chet ellik turistlar uchun asosiy “jalb nuqtasi”ga aylangan. Shunday qilib, bu muzeyning mavjudligi Nukus shahrining xalqaro imijini mustahkamlab, iqtisodiy jihatdan ko‘plab xizmat ko‘rsatish sohalarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Berdaq muzeyi esa asosan ichki turizmga xizmat qilishi bilan alohida ahamiyat kasb etadi. Unda milliy tarix, etnografiya va madaniyatga oid boy materiallar jamlangan bo‘lib, yosh avlodni tarbiyalash, milliy o‘zlikni shakllantirishda muhim ijtimoiy vazifani bajaradi. Shu jihatdan u xalqaro miqyosdagi brend emas, ammo ichki turizm va ma‘naviy-ma‘rifiy faoliyatda beqiyos ahamiyatga ega.

Mo‘ynoqdagi Orol dengizi tarixi muzeyi esa o‘ziga xosligi bilan ajralib turadi. U nafaqat turizm obyekti, balki global ekologik muammolarni eslatuvchi ta‘limiy maskan sifatida faoliyat yuritadi. Shu sababli muzey ekoturizmni rivojlantirishda va ekologik ongni yuksaltirishda muhim o‘rin tutadi. Bu esa Qoraqalpog‘iston turizmida ekologik yo‘nalishning shakllanishiga asos yaratmoqda.

Bundan tashqari, Ellikqal'a tumanidagi S.P.Tolstov nomidagi arxeologiya va tarix muzeyi mintaqaviy turizm paketini boyitadi. Tarixiy yodgorliklar va muzeylarni birlashtirish orqali kompleks turizm mahsuloti yaratilmoqda. Bu esa turistlarning bir hududda uzoqroq vaqt qolishiga, natijada iqtisodiy foyda yanada ortishiga olib kelmoqda.

Shu tariqa, Qoraqalpog‘iston muzeylari turizm infratuzilmasining muhim elementi sifatida nafaqat madaniy merosni targ‘ib etmoqda, balki iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatdan ham mintaqarivojiga katta hissa qo‘shmoqda.

XXI asr turizmida raqamli texnologiyalar katta ahamiyat kasb etmoqda. Qoraqalpoq muzeylari ham ushbu tendensiyadan chetda qolmayapti. Masalan, Savitskiy muzeyida virtual ekskursiyalar, audiogidlar, QR kodli axborot tizimlari joriy etilgan. Bu esa turistlarning qulayliklarini oshirish bilan birga, mavsumiy cheklovlarni bartaraf etishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, onlayn ko'rgazmalar orqali xorijdan tashrif buyura olmaydigan san'at ixlosmandlari ham muzey kolleksiyasi bilan tanishish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, Qoraqalpoq muzeylari turizm rivojlanishida ko'p qirrali rol o'ynaydi. Ular xalqaro miqyosda mintaqaning brendini yaratadi, iqtisodiy faoliyatni jonlantiradi, madaniy merosni keng jamoatchilikka tanitadi va yosh avlodning tarbiyasida muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, ular ekologik ongni shakllantirib, raqamli texnologiyalar orqali zamonaviy turistlar ehtiyojiga moslashmoqda. Demak, muzeylar Qoraqalpog'istonning turizm salohiyatini oshirishda strategik omil sifatida e'tirof etilishi kerak.

References:

1. Boltayev, B. (2025). MUSTAQILLIK YILLARIDA MUZEYLAR FAOLIYATI VA TURIZM. " ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ" международный научно-методический журнал, 4(21).
2. Inabat, B. (2025). QORAQALPOG'ISTONDA ICHKI VA KIRUVCHI TURIZM. MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH, 4(44), 149-153.
3. Jo, N. A., & Hashimov, B. B. (2024). QORAQOLPOG" ISTONDA TURIZM JOZIBADORLIGINI OSHIRISH VA YANGI YO'NALISHLARNI TASHKIL QILISH IMKONIYATLARI. Academic research in educational sciences, 5(3), 112-118.
4. O'Tepbaevna, S. Y. (2022). QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI IV SAVITSKIY NOMIDAGI DAVLAT SAN'AT MUZEYI ASOSCHISI IV SAVITSKIY HAYOTI VA IJODINING MUZEY TASHKIL TOPISHIDA TUTGAN O'RNI. Science and innovation, 1(C3), 214-220.
5. Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. Journal of hospitality and tourism management, 36, 12-21.
6. Micklin, P. (2016). The future Aral Sea: hope and despair. Environmental Earth Sciences, 75(9), 844.
7. Toshkuvatovna, O. O. (2024, February). TURISTIK RESURSLAR VA ULARNING TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDAGI AHAMIYATI. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL E-CONFERENCE" MODERN TENDENCIES OF DIGITAL EDUCATION AND WAYS OF IMPLEMENTING THEM IN THE EDUCATIONAL PROCESS"-Brno, Czech (Vol. 1, pp. 113-115).